

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.   Andra Kammaren.   N:o 40.

Onsdagen den 12 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkten 17, angående anslag för afslutande af arbetet på mobiliseringskajen å flottans varf i Karlskrona.

I punkt 14 under denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:ts föreslagit Riksdagen att för afslutande af arbetet på mobiliseringskajen å flottans varf i Karlskrona bevilja på extra stat för år 1906 ett anslag af 199,000 kronor.

Angående mobiliseringskaj i Karlskrona.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Ödman*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Ödman*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har, såsom framgår af föreliggande betänkande, anmält min reservation mot statsutskottets hemställan i denna punkt om beviljande af anslag för afslutande af arbetet på mobiliseringskaj i Karlskrona, hvilken till tre fjärdedelar redan är färdig, och jag har därtill föranledts af hvad som förljudits, bland annat, i tidningarna därom, att Karlskrona hamn numera icke skulle anses lämplig såsom örlogshamn, utan att man sökte efter en annan hamn, hvilken man skulle hafva funnit i Stockholms skärgård. Det synes mig där-

*Angående
mobiliserings-
kaj i Karls-
krona.
(Forts.)*

för egendomligt, att man skall nedlägga mera pengar på Karlskrona hamn, om man står i begrepp att öfvergifva den. Denna mobiliseringskaj, som är till tre fjärdedelar färdig, är i och för sig ett verk; det beror således icke på om den blir en fjärdedel längre eller kortare, och den är användbar sådan som den är.

Karlskrona hamn har emellertid såsom sagdt kommit i ett visst vanrykte, då man under de senaste krigen funnit, att sådana hamnar som hamnen i Karlskrona kunna anses såsom råttfällor, i hvilka hela flottor kunna instängas. Därför har man sökt efter en hamn, som skulle vara mera lämplig och bereda möjlighet till mera utlopp. Kungl. Maj:t har redan tillsatt en kommitté för verkställande af utredning i denna fråga, och lär man funnit en plats i Stockholms skärgård, som skulle vara lämplig för en sådan hamn. När det då en gång framdeles på Kungl. Maj:ts förslag blir fråga om att där anlägga en ny hamn, komma nog pengar i rikt mått att därtill erfordras, och det är således enligt mitt förmenande af vikt att icke gräfva ned mera pengar i Karlskrona hamn, än vi redan gjort. Det är sorgligt nog att behöfva lämna den med så många millioner, som där äro nedkastade, men om så är, att den icke fyller sitt ändamål, får man väl med sorgset hjärta öfvergifva den. Det är dock bättre än att förlora hela flottan i en sådan hamn, såsom det visat sig i spanska kriget vid Santiago och Manilla samt delvis äfven nu i ryska kriget vid Port Arthur. Dessa 199,000 kronor eller i rundt tal 200,000 kronor, hvarom nu är fråga, kunde enligt min tanke mycket bättre användas till anskaffande af en torpedbåt af andra klassen; det är ju ungefär hvad en dylik båt kostar. Den kunde man flytta med sig, och den gjorde nytta för det effektiva försvaret, hvilket icke är förhållandet med denna mobiliseringskaj.

Jag har velat bringa denna fråga på tal, och det vore kärt att få höra hvad meningen är med denna nya hamn i Stockholm. Tills vidare anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å statsutskottets hemställan och bifall till reservationen.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Enligt den plan för en mobiliseringskaj i Karlskrona, som framlades för 1902 års Riksdag, skulle kajen komma att kosta en summa af 761,170 kronor, och beviljade Riksdagen samma år samt hvar och ett af de två därpå följande en fjärdedel af ifrågavarande belopp. Det återstår nu sista fjärdedelen, hvilken den ärade reservanten föreslagit, att Riksdagen icke skulle bevilja.

Jag tror mig redan ur teknisk synpunkt kunna säga, att det skulle uppstå stora svårigheter att afbryta ifrågavarande arbete. Under alla förhållanden kan jag icke tänka, att man i ett nu skulle kunna afbryta detsamma, utan man måste väl göra någon afslutning och denna kommer alltid att medföra en hel

dei kostnader. Den ärade reservanten yttrade, att Karlskrona hamn icke vore lämplig, utan att man måste söka sig en annan hamn. I närvarande stund söker man visserligen en annan örlogshamn, men det är icke för Karlskrona, utan för Stockholm, för att ersätta den nuvarande örlogshamnen härstädes, och huru stor utsträckning den nya hamnen i Stockholm kan komma att erhålla, kan jag nu icke säga. Emellertid är det alldeles visst, att under alla förhållanden kommer det väl åtminstone under de närmaste decennierna och, jag vill hoppas, kanske ännu längre att alltid finnas en del örlogsfartyg i Karlskrona. Mobiliseringskajen därstädes har tillkommit af den anledning, att man vid ett befaradt hastigt öfverfall på Karlskrona skulle kunna hafva fartygen så hastigt mobiliserade, att de kunde hinna ur Karlskrona hamn, innan den eventuella fienden hann blockera densamma. Jag tror således, att det vore högst olyckligt, om Riksdagen skulle fatta ett beslut i öfverensstämmelse med den ärade talarens hemställan.

Angående mobiliseringskaj i Karlskrona.
(Forts.)

För de herrar, som icke varit i tillfälle att taga del af ritningen till denna mobiliseringskaj, ber jag att få nämna, att den innehåller en hel del rörledningar för electricitet, för vatten och icke minst för värme, och till följd häraf kunna de fartyg, som ligga upplagda vid denna kaj, vintertiden vara uppvärmda från en central uppvärmningsanstalt, utan att mer än möjligen ett par man behöfver gå ombord för att reglera värmeledningarna. Med anledning häraf kunna en hel del ömtåliga inventarier förvaras ombord och fartygen vara så mycket snabbare mobiliserade.

Såsom herrarne hafva sig bekant, öfvas den beväring, som inskrifves vid sjömanshusen, från den 4 januari ombord på de pansarfartyg, som för närvarande ligga mycket illa förlagda vid det så kallade resolveret i Karlskrona. Dessa fartyg måste naturligen vara uppvärmda och upplysta och för detta ändamål måste ett icke så obetydligt antal stammen tillhörande eldare finnas ombord. Blifver den nu omordade mobiliseringskajen fullbordad, kan man hafva alla dessa fartyg, som erfordras för beväringens öfningar, förlagda vid sagda kaj och få dem uppvärmda och upplysta utan att behöfva ombord den stora besättningsstyrka, som nu för ändamålet erfordras, och skulle därigenom uppstå en betydlig besparing för statsverket.

Herr talman! På grund af de utaf mig nu anförda skäl tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta i öfverensstämmelse med statsutskottets förslag.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag kunde gärna afstå från att yttra mig, sedan herr statsrådet yttrat sig, men jag vill säga, att jag tror icke det är lämpligt, att Riksdagen ena året fattar ett och det andra året ett annat beslut, i synnerhet beträffande ett sådant arbete som

Angående
mobiliserings-
kaj i Karls-
krona.
(Forts.)

detta. 1902 framlades för Riksdagen förslag om byggande af en mobiliseringskaj, som skulle kosta 731,000 kronor, och däraf har Riksdagen redan beviljat tre fjärdedelar; återstår den sista fjärdedelen, och jag anser icke lämpligt, att Riksdagen skulle afbryta detta arbete, ty det är, som herr statsrådet nämnde, en fördel att hafva dessa rörledning, vattenledningar och ljusledningar för de fartyg, som ligga vid kajen. Det är en ren besparing för statsverket. Om man tager reda på hur det skulle se ut i Karlskrona, om detta icke beviljades, så finner man, att det är en kaj, hvaraf $\frac{3}{4}$ är lagd och hvaraf återstår en liten vinkel, och det kan väl icke vara lämpligt, att en liten bit skall lemnas ofärdig. Jag tror, att det är en stor fördel att den blir färdigbyggd. Att Karlskrona örlogshamn skulle slopas, tror jag ingen i kammaren ifrågasatt, och jag tror icke det kommer att ske på många år; och efter de upplysningar, som inhemtats inom statsutskottet, är det icke meningen att, äfven om den nya örlogshamnen kommer att byggas i Stockholm, och flottans hufvudstation dit öfverflyttas, därför slopa örlogshamnen i Karlskrona. Det blir icke någon väsentlig del af den flotta, som nu ligger i Karlskrona, som skulle blifva förflyttad till Stockholm, utan det blefve hufvudsakligen de nybyggda fartygen, som skulle komma att förläggas i Stockholm. Därför tror jag för min del, att det är en väsentlig fördel att fullborda det arbete, som redan är påbörjadt därnere. Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Det är egenomligt, att man icke har förstått hvad jag menar. Det talas här om hur stora besparingar man kan få därnere genom den kaj, som till $\frac{3}{4}$ är färdig, med vatten-, gas-, elektricitets- och värmeledningar. Det var icke min mening, att de skulle ryckas upp; tvärtom, de skulle användas så som de nu äro. Där är plats för fem pansarbåtar med den längd, denna kaj nu har; det är blott fortsättningen, jag icke anser vara skäl att bygga, och det medför ingen risk för det effektiva försvaret, om arbetet uppskjutes, tills vi få den kungl. proposition, som väntas komma in angående ny örlogshamn i Stockholm. Det kan icke vara lämpligt, då frågans läge ännu är så osäkert, att gräfvast ned mera pengar i en hamn, som ju kan afslutas mera preliminärt, om så skulle behövas. Det kan endast vara fråga om ett års uppskof; då får man höra, hvad meningen är med den nya örlogshamnen här i Stockholm. Skall det läggas en ny hamn där, behöfva vi nog spara in pengar här. Det är därför jag har stora betänkligheter mot att fortfara, likasom om ingenting skett, när det är bekant, att det är fråga om en ny hamn i Stockholm, som skall till stor del ersätta Karlskrona. Skall Karlskrona begagnas till vissa delar af flottan, då är kajen tillräckligt stor som den är, och denna fjärdedel, som fattas, kan man hafva eller icke hafva. Denna

kaj är lika brukbar, äfven om man icke får en fjärdedel till, och jag kan icke anse, att, därför att det förut varit tal om denna kaj, man skall behöfva bygga den precis i år. Vi kunna ju bygga den ett annat år, om det icke är så, att vi behöfva flytta äfven flottan till Stockholm. Nu har man sagt, att denna kaj skall vara för att vid mobilisering våra fartyg hastigare skola blifva färdiga. I adertonde punkten hafva vi att bevilja åtskilliga saker för transportmedel i Karlskrona hamn. Det är också för mobilisering; för kolning skola vi hafva ett fartyg och för ammunition skola vi hafva ett fartyg och för att föra proviant ett fartyg. Det är tillstyrkt. Det är således en komplettering af mobiliseringskajen för en kostnad af 49,500 kronor. Jag anser det bör betyda lika mycket som en fjärdedel och att vi därför kunde uppskjuta denna kaj, som skulle kosta 200,000 kr. Jag medgifver, att, då millionerna rulla, 200,000 icke äro mycket att tala om. Man kan göra sig löjlig öfver mig, att jag vill spara dessa 200,000, ty man är icke i den ställningen, att man vill tala om sådana småsaker. Mitt förslag innebär icke något klander mot regeringen eller någon annan, utan afser endast ett uppskof för att se, om vi skola få flottan förlagd i Stockholm eller skola bygga i Karlskrona. Skola vi bygga i Karlskrona, kunna vi göra det nästa år. Jag har icke funnit några skäl för att det vore nödvändigt att bygga kajen färdig nu. Bättre att använda dessa 200,000 kr. till rörlig materiel, som vi kunna flytta med oss hvart som helst. En torpedbåt af andra klassen skulle jag mera vara med om. Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Angående mobiliseringskaj i Karlskrona.
(Forts.)

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Efter herr Ödmans sista yttrande lärer väl icke kammaren vara med om hans förslag. Det afser endast uppskof ett år, och det tycker jag, för min del, är det sämsta man kan göra, att afbryta ett sådant arbete ett år, då det är påbörjadt; det blir betydligt dyrare. Det lär vara meningen att lägga åtta pansarbåtar i Karlskrona, och det finnes icke möjlighet att mer än fem kunna ligga vid den färdigbyggda delen af kajen. De andra skola ligga vid den andra delen. Om dessa båtar skola ligga där på våren, skola de uppvärmas och belysas och förses med vatten genom rörledningarne i den nya kajen, så att de icke behöfva elda upp sina egna ångpannor; om mobiliseringskajen blir färdig, skall det blifva en betydlig besparing för dessa tre pansarbåtar, som behöfva ligga vid den del af hamnen, som icke nu blir färdig, om herr Ödman finge sin vilja fram. Jag tror därför, att alla skäl tala för att bevilja återstående fjärdedelen på anslaget, som redan på sätt och vis beslutats. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 18—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.

Punkten 34, angående anslag till anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.

Kungl. Maj:t hade uti punkt 35 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att för anordnande af ett torpedbatteri vid stora inloppet till Karlskrona m. m. bevilja ett anslag af 718,300 kronor och däraf anvisa på extra stat för år 1906 ett belopp af 359,150 kronor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten hade emellertid afgifvits reservation af herrar vice talmannen *Pehrson, Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström, Persson* i Stallerhult, *Nylander, Odqvist, Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro, *Nilsson* i Skärhus, *Ödman* och *Lindgren* i Islingby, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten anförde

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet *Palander*: Då de båda kamrarnes ledamöter inom utskottet i denna punkt varit af olika mening, skall jag tillåta mig att säga några ord.

Förra året väcktes af enskilda motionärer förslag om beviljande af medel för anläggande af ett fast undervattenstorpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg äfvensom för ett dylikt vid stora inloppet till Karlskrona, hvarvid kostnaderna för det förra batteriet beräknades till 348,000 kronor och för det senare till 548,000 kronor. Det förra batteriet blef af Riksdagen beviljad; framställningen om det senare åter afslagen. Nu har Kungl. Maj:t i år upptagit denna fråga och af Riksdagen begärt ett anslag för anläggande af ett fast undervattenstorpedbatteri vid stora inloppet till Karlskrona. Men denna gång stannar icke beloppet vid 548,000 kronor, utan är ökad till 718,300 kronor. För anledningen till denna mycket stora ökning anhåller jag att i korthet få redogöra. Den beräkning af kostnaden, som förra året gjordes — jag förmodar en hastig beräkning genom motionärernas försorg — har vid närmare granskning visat sig böra undergå en del förändringar, och dessutom tillkommer den omständigheten, att en del förbättringar skulle införas i det nu föreslagna batteriet. Man kan tycka, att det är en högst väsentlig prisskillnad, då detta batteri skulle blifva mer än dubbelt så dyrt som batteriet vid Oscar-Fredriksborg. Men detta beror på att man vid Oscar-Fredriksborg kunnat spränga sig ned i granitklippan, under det att förhållandet är helt annorlunda vid Karlskrona. Kungsholmen, där batteriet skulle anläggas, är en liten låg holme; i den kan

man icke spränga sig in, utan man måste med cement bygga själfva batteriet. Dessutom skulle den förändringen göras, att torpedrören, som vid Oscar-Fredriksborg äro fasta, skulle blifva rörliga vid batteriet å Kungsholmen, beroende därpå att afståndet till ett eventuellt fientligt fartyg här är längre än vid Oscar-Fredriksborg. För att kunna göra dessa tuber svängbara, måste man också uppmuddra en mycket stor sektor i det grunda vattnet vid stranden framför det ifrågasatta batteriet; och vidare tillkommer strålkastare m. m. Jag behöfver knappast för herrarne framhålla den stora betydelse, som ett sådant batteri skulle hafva för Karlskrona, i nuvarande stund vår största örlogshamn. Ett torpedbatteri är — såsom omnämndes redan i fjol — alltid färdigt att användas, och man behöfver för att betjäna detsamma endast ett fåtal man. Karlskrona har ju för flottan en oerhördt stor betydelse. Denna station inrymmer i närvarande stund större delen af våra dyrbaraste fartyg. Karlskrona har icke mindre än 7 dockor, af hvilka en för endast ett år sedan blef färdig, där finnas förråder för säkerligen många, många millioner kronor. Det kan ju hända — jag vill icke säga, att det är säkert, men det kan hända — att en fiende nu genom en öfverraskning, kanske i fredstid, skulle kunna forcera sig förbi fästningsbatterierna. Vet däremot fienden, att det finnes ett torpedbatteri där, betänker han sig nog allvarligt, innan han vågar en forcering. Skulle Karlskrona falla i fiendens hand, faller en hamn, som är en bland de fördelaktigaste i världen för en örlogsflotta, stor och djup nog för att rymma flere af de största nationernas örlogsflottor —. Skulle fienden väl komma in där, kan landstigning ske utan svårighet; från Karlskrona leda sedan 3 järnvägar, en åt väster, en åt norr och en åt öster. Jag anser för min del, att man bör göra allt för att förstärka Karlskronas försvar, för att förstärka försvaret af denna ypperliga hamn, Karl XI:s storverk vid Blekinge kust. Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren ville fatta beslut i öfverensstämmelse med statsutskottets förslag i denna punkt.

Herr Petersson i Påboda: Att Kungl. Maj:ts regering i år skulle komma att förelägga Riksdagen det förslag, som vi nu hafva att pröfva, det kunde man taga för gifvet, då Riksdagen i fjol utan initiativ från Kungl. Maj:ts sida fattade beslut om anläggande af ett fast undervattenstorpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg. Förra året förelågo förslag om sådana batterier såväl vid Oscar-Fredriksborg som vid Karlskrona, men Riksdagen stannade då, som sagdt, vid att besluta det förra batteriet men afslå det senare. Nu kan man väl med skäl fråga: Behöfver den omständigheten, att Riksdagen förra året beslöt anläggandet af ett torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg, med nödvändighet föra med sig, att Riksdagen i år skall besluta anläggandet af ett dylikt

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Angående an-
ordnande af
torpedbatteri
vid inloppet
till Karls-
krona.
(Forts.)

batteri vid Karlskrona? För min del tror jag icke, att det bör vara en nödvändig följd. Ty först och främst får man väl antaga som afgjort, att i alla fall hufvudstadens försvar är om möjligt ännu viktigare än Karlskronas försvar. Naturligtvis är det af ofantligt stor betydelse att kunna försvara båda dessa platser; men om man skall våga dem bredvid hvarandra, får väl vägen ändå falla utslaget åt hufvudstaden. Men icke blott detta. Vidare äro de naturliga förutsättningarna för att ett sådant torpedbatteri skall utgöra ett starkt försvarsmedel mycket större vid Oscar-Fredriksborg än vid Kungsholmen vid Karlskrona. Effektiviteten torde efter allt att döma vara mycket större vid Oscar-Fredriksborg, emedan sundet är mycket smalare där än vid Kungsholmen. Äfven andra omständigheter, såsom att man vid Oscar-Fredriksborg kan spränga sig ned i berget och genast har ett tillräckligt djup för torpedtuberna m. m., tala till förmån för batteriet vid denna plats. Vid Kungsholmen är, som sagdt, sundet betydligt bredare än vid Oscar-Fredriksborg och naturförhållandena för öfrigt äro där mycket ogynnsammare för ett sådant batteri, på grund hvaraf man måste antaga, att effektiviteten skall blifva mindre på det förra stället än på det senare. Och dessutom torde det väl vara skäl att något lugna sig och dröja med denna sak, till dess man får batteriet vid Oscar-Fredriksborg färdigt och får se, huru det fungerar o. s. v.

Herr statsrådet sade, att det skulle vara förfärligt, om man t. ex. under djupaste fred skulle blifva öfverraskad och fientliga fartyg skulle kunna komma in genom segelrännan och öfverrumpla Karlskrona. Men jag vet icke, om man får antaga, att någon på det sättet under djupaste fred skulle kasta sig öfver en fredligt och vänskapligt sinnad nation. Det är väl mycket ovanligt till och med i historien, att något sådant händer. Några moln pläga väl visa sig för de invigde, för diplomaterna och mana till försiktighet och försvarsåtgärder, innan ovädret kommer.

Slutligen skall jag be att få påminna om att vi under de sista åren kostat på befästningarna i Karlskrona nära 6 millioner kronor. Beloppet går upp till 5,877,100 kronor. Man har väl skäl att vänta sig något af dessa befästningar, då man kostat på dem så mycket. Dessutom har man ju minor att utlägga, och man får väl påräkna något i försvarskraft äfven från det hållet.

På grund af dessa förhållanden skall jag be att få yrka bifall till den af denna kammars ledamöter afgifna, vid betänkandet fogade reservation, innehållande hemställan om afslag å Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Häruti instämde herr *Anderson* i Hasselbol.

Herr *Roos*: Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet och sedermera herr *Petersson* i Påboda ha bägge erinrat om att Riksdagens beslut i fjol om anslag till anläggande

af ett torpedbatteri vid Oxdjupet var föranledt af enskild motion. Redan detta förhållande gifver vid handen, att synnerligen starka skäl då blefvo förebragta för beviljandet af detta icke obetydliga anslag, och herrarne minnas nog från förlidets års riksdag, hvilken stark öfvertygelse då fanns hos åtminstone en rätt stor del af denna kammars ledamöter, att ett torpedbatteri vore ett af de bästa försvarsmedel, som kunde erhållas vid våra sjöfästningar.

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Nu säger den siste ärade talaren, att det förhållandet, att vi i följel beviljade ett anslag till torpedbatteri vid Oxpjupet, icke i och för sig bör föranleda, att vi i år bevilja anslag till anläggande af ett dylikt batteri vid Karlskrona, så mycket mindre som försvaret af Karlskrona måste anses vara mindre viktigt än försvaret af Stockholm. Jag vill då till en början erinra därom, att torpedbatterier visserligen tjäna till ett lokalt försvar, men att deras hufvudbetydelse är att vara ett hjälpmedel och ett synnerligen viktigt sådant för vår flotta, och dennas uppgift är ingalunda att utgöra endast ett lokalförsvar, men att vara ett värn för våra kuster i hela deras utsträckning.

Den ärade statsutskottsledamoten, som nyss yttrade sig, vet ju själf bäst, hvilka skäl som förmått honom att afstyrka det nu ifrågakvarande anslaget, men det förefaller mig dock sannolikt, att det är icke blott de skäl, som kommit till synes, utan äfven andra skäl, som i någon mån inverkat på reservanternas uppfattning härvidlag. Jag syftar förnämligast på det under senare tider ofta hörda talet, som förekommit såväl i muntligt tal som i skrift, att Karlskrona örlogsstation vore jämförelsevis värdelös. Man har sagt, att Sverige borde nöja sig med *en* örlogsstation och att denna station borde ligga vid eller i närheten af Stockholm, i Stockholms skärgård, samt att Karlskrona station borde, om också icke genast slopas, dock icke ytterligare befästas och att ej heller anslag för denna stations vidmakthållande och utveckling borde vidare beviljas. Jag tror, att en sådan åsikt grundar sig på en fullkomligt felaktig åskådning. Alla försvarskommittéer, som haft att behandla denna fråga, ha ansett det vara ytterst viktigt eller rättare sagdt nödvändigt, att vi ha en örlogsstation i Karlskrona, och hvarför ha de haft en sådan uppfattning? Jo, emedan Karlskrona örlogsstation ligger vid isfritt vatten — ty faktiskt kan man ju säga, att hafvet utanför Karlskrona är isfritt hela året rundt — då däremot örlogsstationen här uppe vid Stockholm har isfritt vatten endast en del af året. I Ryssland har man lagt så stor vikt på dessa förhållanden, att man flyttat örlogsstationen från Riga till Libau och lärer ha för afsikt att ytterligare flytta den från sistnämnda plats till Reval, allt för att ha fullkomlig säkerhet för att flottan kan löpa ut hvilken tid af året som helst. Vi veta icke, från hvilket håll en eventuell fiende kan komma, från öster, väster eller söder, men det

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

veta vi, att en fientlig flotta kan anfalla våra kuster, då is hindrar vår flotta i Stockholm att löpa ut.

Det talas om isbrytare och deras nytta i dylika fall, men åtminstone inom sakkunniga kretsar lär det anses vara ytterst svårt att med de rännor, som en isbrytare gör, hålla en oförhindrad samfärdsel i gång mellan flottans station och det yttre isfria vattnet. I en skrift, som i dag blifvit utdelad på samliga ledamöternas bord och hvilken skrift innehåller ett anförande af nuvarande befälhafvande amiralen i Karlskrona, förekommer ett uttalande om denna sak, så lydande: »Visserligen kan man numera med isbrytare fortare skapa ränna för ett visst lopp än fordom. Men detta lærer icke vara nog. Till och med i en sådan ränna är det som bekant vådligt för modärna stridsfartyg att passera. Torpedfartyg på grund af sin tunna bordläggning och svaga propellar, större fartyg på grund af skador på undervattenstuber. Men dessutom tillkommer, att man icke går till strids i isrännor, utan för sådan söker öppet vatten, och detta saknas under stränga vintrar i Stockholms skärgård, då det där emot ofta samtidigt finnes i de södra farvattnen. Här af kan framgå en blockering i stockholmsvattnen, som är farligare än någon i Karlskrona.»

Om man anser, att man måste ha en replipunkt för flottan belägen inom det område af våra kuster, där vattnet under hela året är isfritt, lär väl icke någon annan sådan punkt finnas än just Karlskrona. Man skulle ju kunna säga, att man kunde anlägga en örlogsstation vid Göteborg, men då måste man vara beredd att för denna anläggning offra ett femtiotal eller kanske ett hundratal millioner kronor, och det lär man säkerligen icke vara. Då vi nu redan i Karlskrona ha en örlogsstation vid isfritt vatten, borde det väl vara allt skäl att göra den verkligt användbar för sitt ändamål.

Det har sagts här, att sundet vid Oscar-Fredriksborg är smalare än sundet vid Kungsholmen. Ja, det är sant, och naturbetingelserna på dessa båda platser äro nog sådana, att det är lättare att anlägga ett torpedbatteri här uppe än där nere, men å andra sidan måste man betänka, att ett torpedbatteri vid Karlskrona är af ofantligt mycket större vikt än vid Stockholm. Här finnes en vidlyftig skärgård, inom hvilken en försvarande flotta kan uppsöka den ena positionen efter den andra, men någon sådan skärgård finnes icke därnere. Det är sålunda af mycket större vikt att man anlägger ett, som det anses, så utomordentligt försvarsmedel som torpedbatteri vid Kungsholmen än någon sin vid Oxdjupet.

Jag kan icke dela deras mening, som anse, att Kungl. Maj:t här begärt för mycket i år, jag vill snarare påstå, att Kungl. Maj:t i år begärt alldeles för litet för Karlskrona station. Enligt hvad som uppgifves i den af mig nyss citerade skriften,

har befästningskommittéen beräknat, att kostnaderna för upprensning af det västra inloppet till Karlskrona skulle uppgå till endast 2,000 kronor och för upprensning af det östra inloppet till 300,000 kronor. Finge man dessa bägge inlopp upprensade, skulle alla anmärkningar tystna därom, att Karlskrona endast hade ett inlopp och följaktligen vore lätt att blockera. Det blefve då ännu mera sanning än hvad det nu är i de ord, som författaren till den nyssnämnda lilla skriften på ett ställe i densamma uttalar, då han nämligen säger: »Få hamnar i världen, om ens någon, erbjuda sådan lätthet vid försvarets ordnande med ringa medel och sådana möjligheter till offensiva initiativ med rörligt försvar som Karlskrona».

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Herr talman! Jag yrkar, på grund af hvad jag nu anfört, bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Med herr Roos förenade sig herr *Pantzarhielm*.

Herr Persson i Tällberg: Jag begärde ordet med anledning af den siste talarens yttrande, då han uttalade den förmodan, att reservanterna framkommit med sitt afslagsyrkande, därför att de skulle ha bibringats den uppfattningen, att Karlskrona som örlogsstation skulle vara nästan värdelöst. Jag ber att få säga den ärade talaren, att något sådant motiv icke varit gällande för reservanterna. Afven vi veta noggsamt, dels att Karlskrona har en mycket stor betydelse som örlogshamn, dels ock framför allt att det är ett svenskt område, och därför är det för oss icke likgiltigt, om en fiende kommer dit in. Men vi ha framställt vårt afslagsyrkande på den grund, att vi äro fullt och fast öfvertygade därom, att ett torpedbatteri vid Karlskrona icke på långt när har samma effektivitet som vid Oscar-Fredriksborg. Herr statsrådet upplyste oss nyss om att afståndet från batteriet och till den plats, där ett eventuellt fientligt fartyg skulle passera, var flera gånger längre vid inloppet till Karlskrona än vid Oscar-Fredriksborg. Det är alldeles gifvet, att då en torped går i sned riktning mot ett fartyg, som har ganska stor fart, är träffsäkerheten ytterst ringa mot hvad den är, om afståndet är jämförelsevis kort. Det är ju bekant, att afståndet mellan batteriet och den linje, som ett fartyg har att passera, uppgår vid Oscar-Fredriksborg ungefärligen till 80 à 100 meter. Om nu motsvarande afstånd är flere gånger längre vid Karlskrona, såsom herr statsrådet sade — och att så måste vara, inser enhver af oss, som varit på ort och ställe — är det klart, att det kräfves längre tid på den senare platsen än på den förra, för att torpeden skall nå fram till målet, hvadan träffsäkerheten naturligtvis blir mindre i samma mån som afståndet är längre. Man har nu beräknat, att då en af de moderna torpederna går med sin största hastighet, uppgår denna till 30 à 32 knop, d. v. s. till 15 à 16 meter i sekunden. Men man har likväl på samma gång beräknat, att den tid, som

Angående an-
ordnande af
torpedbatteri
vid inloppet
till Karls-
krona.
(Forts.)

åtgår för att en torped skall komma fram till ett mål på endast 100 meters afstånd, utgör cirka 10 sekunder på den grund, att den icke kan sättas i gång ögonblickligen, och därför att genomsnittshastigheten gifvetvis icke är så stor på en längre sträcka som på en kortare. Såsom vi veta föres torpeden fram af propellrar, som drifvas med komprimerad luft. Men detta luftförråd räcker naturligtvis endast en viss tid, och när det är slut, stannar också torpeden. Det är således klart äfven för den, som icke är fackman, att när det är fråga om mycket långa afstånd, är det mycket liten sannolikhet för att torpeden skall träffa sitt mål, helst om detta är ett af de moderna krigsfartygen, som gå med en fart af 18 à 20 knop i timmen. Dessutom har man ju, såsom jag förmodar att de flesta af oss känna till, på senare tider börjat att med icke ringa framgång använda s. k. torpednät, som infånga torpederna och genom att förhindra deras exploderande skydda fartygen mot desamma. Följaktligen ha torpederna sina svaga sidor, om de också på lämpligt håll äro ett mycket effektivt försvarsmedel.

Därtill kommer i fråga om Karlskrona ytterligare en omständighet, som gör, att jag för min ringa del är ytterst betänksam beträffande fördelarne af ett torpedbatteri. Såsom herr statsrådet upplyste oss om, måste man muddra upp djupet närmast intill den plats, där torpedbatteriet skulle anläggas. Men då undrar jag, om icke den sålunda uppmuddrade rännan skall sköljas igen af det starka vågskvalp, som där förekommer, så att, när det kanske är som allra nödvändigast att använda torpedbatteriet, denna ränna, uti hvilken torpederna skola gå ut, helt enkelt är igenslammad.

Det är många omständigheter, som göra, att man måste vara ytterst betänksam i fråga om detta försvarsmedel. Jag tror för min del, utan att vara fackman på området, att man skulle ha mycket större utsikt att få ett effektivt försvar, om man lade mera an på att använda minor. Nu säger man visserligen, att minorna kunna förstöras af fienden genom s. k. svepning och kontraminering. Men jag tror dock, att det är ytterst osannolikt, att en fiende skulle vilja försöka sig på ett så farligt experiment som att tätt under fästningskanonerna företaga sig ett sådant arbete.

Då här är fråga om ett afsevärdt belopp och då det är ytterst tvifvelaktigt, huruvida man med detta anslag skall kunna vinna det afsedda ändamålet, större effektivitet i försvaret, skall jag för min del, herr talman, anhålla att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Wallenberg: Herr talman! Reservanterna ha som motiv för afslag å Kungl. Maj:ts framställning förnämligast fram-

hållit, att det synes dem, som om ett torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona icke torde kunna tillmätas samma betydelse som ett torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg. Detta som mig tyckes ganska egendomliga påstående har jag nu i kväll hört upprepas af en ärad ledamot af statsutskottet. Är det verkligen så, att vår flotta, som dock räknar ett ganska aktningvärdt antal pansarfartyg, icke har så pass stor betydelse, att man behöfver försvara och skydda den gentemot öfverraskningar?

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Det har äfven af den ärade statsutskottsledamoten blifvit sagdt, att torpedbatteriet vid Oscar-Fredriksborg skulle blifva mera effektivt än ett torpedbatteri i Karlskrona. Jag vill för min del påstå motsatsen, och jag stöder detta mitt påstående därmed, att en fiende, som intränger i Stockholms skärgård för att närma sig Oscar-Fredriksborg, blir rapporterad till fästningen mycket tidigare och har mycket större utsikt att från de försvarandes sida blifva hindrad i sitt framträngande i skärgården än den fiende, som vill genom öfverraskning söka intränga på Karlskrona redd. För ett pansarfartyg, som går med full fart, tager det omkring 7 timmar att gå ifrån Landsort och omkring 3 timmar att gå ifrån Sandhamn in till Oscar-Fredriksborg, men för att ett pansarfartyg skall från sjön kunna komma in till inloppet vid Karlskrona, torde det icke erfordras mer än en half timme. Jag skulle då tro, mina herrar, att på den senare punkten är en flotta mycket mera utsatt för öfverraskningar än vid Oscar-Fredriksborg, och det är ju — det kommo vi ju öfverens om förra året — särskildt med hänsyn till öfverraskande anfall, som torpedbatterierna ha sitt stora värde.

Det var ju klart, att man förra året, då händelserna i Port Arthur voro i färskt minne, skulle inse nödvändigheten af att skydda Stockholms och Karlskronas inlopp emot öfverraskningar af en fientlig flotta, men det var också klart, att man härvidlag ville gå fram med en viss försiktighet. Jag är öfvertygad om att därest förra året en bestämd förklaring framkommit från vederbörande, att fullständiga planer angående ett torpedbatteri vid Karlskrona vore utarbetade, så hade Riksdagen då beslutat båda dessa torpedbatterier. Nu voro emellertid icke några sådana planer klara med afseende å torpedbatteriet vid Karlskrona, åtminstone icke så klara, att man ville lägga någon större vikt på att genast få dem utförda.

Jag vill erinra den ärade statsutskottsledamoten om betydelsen af att man skyddar sig emot sådana öfverraskningar, hvarom här är fråga. Han sade, att vi icke uti historien sett exempel på att dylika öfverfall förekommit. Jag ber då att få erinra honom om hvad som hände danskarne år 1807, då nämligen engelsmännen midt under djupaste fred kommo in på Köpenhamns redd och utan vidare bogserade bort hela danska flottan. Ett sådant där »coup de main» kan naturligtvis mycket lätt in-

Angående an-
ordnande af
torpedbatteri
vid inloppet
till Karls-
krona.
(Forts.)

träffa i Karlskrona, och det kan så mycket lättare gå för sig nu än förr, som man förr hade segelfartyg, som endast ganska långsamt kunde närma sig en hamn eller en kust, medan våra dagars med ånga gående krigsfartyg komma öfver en i ett enda slag, så att man kanske blott har ett par timmar på sig. Behovet af en sådan säkerhetsanordning som den här ifrågasatta är under dylika förhållanden gifvetvis mycket större nu än någonsin förr.

Här har nu talats om att sundet vid Kungsholms fästning synes vara mycket bredare än sundet vid Oscar-Fredriksborg. Ja, det kan nog synas, som om så verkligen vore fallet, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på att såväl på det ena som på det andra stället förekomma under vattenytan betydliga försänkningar, som inskränka själfva segelrännan till ett minimum. Nu är det visserligen sant, att vid inloppet till Karlskrona går segelrännan något längre från land än hvad den gör vid Oscar-Fredriksborg, men detta afstånd är i alla händelser icke så stort, att ett torpedbatteri fördenskull blefve på något sätt ogynnsamt för försvaret.

Här har talats om att det vore att befara, att fördjupningen framför torpedbatteriet skulle komma att slammas igen, men det är väl att antaga, att det hör till de allra enklaste åtgärder beträffande underhållet af batteriets effektivitet, att man ser till, att en dylik uppslamning icke har ägt rum eller, om det har inträffat en sådan, att det hinder som sålunda uppstår för batteriets effektivitet undanröjes. För öfrigt är farvattnet där sådant, att dylika uppslamningar icke komma så alldeles oväntadt. Där finnes icke någon ström eller älf, som ständigt för slam med sig, utan det är endast vid svårare stormar, som litet grus eller dylikt spolats loss, men det kan aldrig blifva i sådana massor, att det kan skada effektiviteten hos batteriet.

Mina herrar! Jag tror, att detta batteri är en sådan försvarsanstalt, att man om den kan liknelsevis säga, att den är ett lås för vårt hus. Det synes mig, som om enhvar borde kunna inse, att det går icke an att låta detta vårt hus, som det här gäller och där så mycken dyrbar egendom är förvarad, stå utan detta lås, som ständigt gör sin tjänst och är som en god portvakt, som hindrar fienden att tränga in.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Med anledning af att en ledamot af statsutskottet här antydt, att Karlskrona icke längre skulle kunna fungera som örlogshamn, vill jag i likhet med en föregående talare uttala såsom min uppfattning, att Karlskrona har för stor betydelse för försvaret af de stora intressen, som vi ha att bevaka i södra

delen af Sverige, för att jag skulle vilja vara med om att låta Karlskrona upphöra att vara örlogshamn. Denna min uppfattning har emellertid icke hindrat mig från att finna, att anläggandet af det nu föreslagna torpedbatteriet kan uppskjutas. Jag kan icke i denna sak gå så långt som den siste ärade talaren. Han sade, att detta torpedbatteri icke skulle vara ogynnsamt för försvaret af Karlskrona hamn. Jag tror visst icke, att ett sådant batteri skulle verkä ogynnsamt, men jag tror dock, att det icke skulle hafva samma betydelse som torpedbatteriet vid inloppet till Stockholm. Om man ser på en karta öfver Karlskrona hamn, som visar försänkningarna i segelrännan, så finner man, att denna är så betydligt större än rännan här uppe vid Oskar-Fredriksborg, att det icke är någon jämförelse, och då är det ju alldeles tydligt, att en torped där nere icke kan hafva samma träffsäkerhet som en torped här uppe. Vi hafva nu också hört från statsrådsbänken, att torpederna icke hafva den betydelse i afseende å ett fartygs förstörande, som vi förut trott. En torped kan visserligen, sades det, skada ett fartyg, men förstör icke detsamma. Om således ett fientligt fartyg endast skulle blifva lätt skadadt af en torped, så utgör detta icke något hinder för fartyget att gå in i hamnen och förstöra Karlskrona. Med de stora kostnader, som vi under de senare åren nedlagt på fästningsverken vid Karlskrona — dessa kostnader uppgå till ungefär 6,000,000 kronor — borde vi väl hafva sett till, att hamnen kan försvaras, så att fientliga fartyg icke kunna närma sig densamma. Minor äro härvidlag ett mycket säkrare försvar än torpeder, enligt de uppgifter, som vi senast fått. Fienden vet icke, hvar minorerna ligga. Dessa kunna bringas till explosion i samma ögonblick, som ett fartyg befinner sig öfver dem. Detta kan icke ske med afseende å torpederna. De kunna slå fel.

Jag tror därför, att det lås, som, enligt hvad den siste talaren sade, skulle genom detta torpedbatteri sättas för vårt hus, icke är af den betydelse, som herrarne vilja tillmäta detsamma, utan jag tror, att vi redan hafva ett ganska säkert lås satt för Karlskrona hamn.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositionen å de därunder gjorda yrkandena, afslog kammaren såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 36 och 37.

Lades till handlingarna.

Angående anordnande af torpedbatteri vid inloppet till Karlskrona
(Forts.)

Punkten 38.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 2.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets memorial:

n:o 81, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 82, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 3.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.*

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 83, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1905 åt en del tjänstemän och betjante m. m.

I den af Kungl. Maj:t den 14 januari 1905 till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit, att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag angifna grunder, af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante, å extra stat för år 1906 måtte anvisas såsom förslagsanslag under:

andra hufvudtiteln (punkt 17)	kronor	63,000: —
tredje » (» 12)	»	4,200: —
fjärde » (» 40)	»	14,548: —
femte » (» 37)	»	36,000: —
sjätte » (» 47)	»	900,000: —
sjunde » (» 24)	»	50,000: —
åttonde » (» 133)	»	80,000: —
nionde » (» 55)	»	85,000: —

Summa kronor 1,232,748: —

Tillika hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln, punkten 38, föreslagit Riksdagen att medgifva, att dyrtidstillägg, i enlighet med samma grunder, finge för år 1905 utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehafat en af justitieombudsmannen i dennes ämbetsberättelse (sid. 166) gjord framställning, att Riksdagen, under förutsättning att dyrtidstillägg innevarande år beviljades statens ämbets- och tjänstemän, måtte tillerkänna enahanda förmån jämväl åt tjänstemännen i justitieombudsmansexpeditionen.

Utskottet hemställde:

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, måtte, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte härtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1906 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

*Om dyrlids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.
(Forts.)*

under andra hufvudtiteln	kronor	63,000: —
» tredje	»	4,200: —
» fjärde	»	14,288: —
» femte	»	36,000: —
» sjätte	»	900,000: —
» sjunde	»	50,000: —
» åttonde	»	80,000: —
» nionde	»	85,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skulle gälla följande grunder:

1:o Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor.

2:o Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1904 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903 eller 1904 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

4:o Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvar till aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjänste.
(Forts.)

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställdt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl måtte för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen måtte, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1905 anvisa ett belopp af 800 kronor att utbetalas af riksgäldskontoret.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herrar vice talmanen *Pehrson*, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström*, *Persson* i Stallerhult, *Nylander*, *Odqvist*, *Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro, *Nilsson* i Skärhus, *Lindgren* i Islingby och *Eriksson* i Bäck, hvilka föreslagit:

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, måtte, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjänste inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1906 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln	kronor	12,500: —
» tredje	»	2,400: —
» fjärde	»	9,500: —
» femte	»	28,000: —
» sjätte	»	818,700: —
» sjunde	»	30,000: —
» åttonde	»	65,000: —
» nionde	»	67,900: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtids-tillägg skulle gälla följande grunder:

1:o Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 300 kronor.

2:o Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 5,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1904 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattas till högre belopp än 5,000 kronor;

d) de tjänstemän — — — — — flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad juttitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen måtte, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1905 anvisa ett belopp af 600 kronor att utbetalas af riksgäldskontoret.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr Olsson i Fläsbro: Då jag äfven i år deltagit i den förberedande behandlingen af detta ärende inom statsutskottet, torde det tillkomma mig att yttra ett par ord till försvar för vår reservation.

Orsaken därtill, att de statstjänare, som hafva en aflöning af 5,000 kronor och däröfver, böra erhålla dyrtidstillägg, är som bekant, att äfven dessa statstjänare hafva oändligt svårt att taga sig fram, i synnerhet om deras verksamhet är förlagd till en ort med särdeles höga lefnadskostnader. Anledningen därtill återigen är, att lefnadsbehofven skapa ett existensminimum. Men dessa lefnadsbehofv skapas icke af ämbets- och tjänstemännen själfva, utan af den ställning, de intaga i samhället. Om en byråchef icke kan förmå sig att gå på gatan, utan måste anlita spårvagn eller droska, så är det statens skyldighet att tilldela en annan byråchef dyrtidstillägg, på det att äfven han måtte blifva i tillfälle att anlita samma fortkomstmedel.

För mig står det alldeles klart, att ett sådant resonemang icke är riktigt. Det förefaller mig alldeles gifvet, att det i riksdagsspråket ofta förekommande uttrycket anständig bärning bör förstås så, att det innefattar en aflöning, som är tillräcklig för att bereda ämbets- och tjänstemännen en ekonomiskt tryggad tillvaro, och att detta är möjligt med en aflöning på 5,000 kronor och däröfver, bör åtminstone den veta, som fått lära sig att lefva godt på ett mycket mindre belopp.

Ett annat skäl för att tilldela äfven de högst aflönade statstjänarne dyrtidstillägg är, att detta dyrtidstillägg blifvit på förslag

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.
(Forts.)*

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjänste.
(Forts.)

af Kungl. Maj:t utaf Riksdagen beviljadt under en följd af år. Detta skäl träffar emellertid icke majoriteten inom denna kammare. Denna kammares majoritet har för hvarje år och med växande styrka sagt ifrån, att den icke vill bevilja dyrtidstillägg åt de högst aflönade, och enligt min mening förefinnes icke någon som helst anledning att nu frångå denna åsikt.

Vid bedömandet af förevarande fråga har jag därjämte lika litet i år som i fjol kunnat undgå att äfven tänka på de många tusenden, som måste trots obetydliga inkomster taga sig fram utan dyrtidstillägg och utan att någonsin här i lifvet erhålla sådant. Våra arbetare, torpare och småbönder få sträfvä, spara och försaka för att draga sig fram under den dyra tiden och möjligen få någon krona öfver för kommande dagar. Dessutom få de äfven i sin mån bidra till att de bäst aflönade statstjänarne icke skola behöfva sitta emellan, när den dyra tiden stundar. Jag tror för min del, att det icke är riktigt att förfara på det sätt, att man endast tänker på dessa statstjänare, som, i samma mån som åldern tilltager och i följd däraf arbetsförmågan minskas, få högre aflöning genom ålderstillägg för att slutligen på gamla dagar erhålla sin säkra pension. Jag tror, att, om herrar dyrtidstilläggsbeviljare ville för en enda gång se denna fråga från samma synpunkt, som jag gör, vi kanske vid eventuell gemensam votering skulle komma till ett annat slut än det, till hvilket vi förut kommit.

Jag anhåller, herr talman, att med dessa korta ord få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Anderson* i Hasselbol.

Herr Nilsson i Skärhus: Hittills hafva förslagen om dyrtidstillägg gått igenom vid de gemensamma voteringarna. Det är dock icke mer än 15 år, sedan jag i denna kammare väckte motion om nedsättning med 20 % af de löntagares löneförmåner, som vore på stat anställda och hade mer än 2,000 kronor i lön. Denna kammare beslöt då med en rösts öfvervikt en nedsättning med 10 %. Emellertid har nu utskottet efter votering föreslagit, att de löntagare, som hafva en aflöning af ända upp till 7,000 kronor, skola erhålla ett dyrtidstillägg af 500 kronor. Det är verkligen med förvåning som man erfar detta, då så många familjer inom vårt land få vara mycket tacksamma, om de under ett år hafva så mycket att lefva på som just detta dyrtidstillägg eller 500 kronor. Jag hyser icke det ringaste tvifvel därom, att denna kammare biträder den reservation, som här afgifvits. Den föregående talaren har tydligen uttalat de tankar, som gjorde sig gällande bland Andra Kammarens ledamöter såväl på afdelningen som inom utskottet. Jag skall därför, herr talman, icke upptaga tiden med att ytterligare säga något i denna fråga, utan skall endast be att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Herr talman! Denna fråga är ju en ganska gammal fråga. Vi hafva här till och med så ofta debatterat den, att den förste ärade talare, som yttrade sig, humit lära sig utantill alla de skäl, som anförts för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och då han varit så vänlig att själf meddela dem här, skulle jag i fråga om dem kunna inskränka mig till att endast återopa, hvad han härutinnan yttrat.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.*
(Forts.)

Då nämnde talare emellertid bemötte det flera gånger förut använda skälet att allting blifvit dyrare, att lefnadsomkostnaderna stigit och att det är lefnadsbehofven, som skapa existensminimum, genom att såsom exempel anföras, att man vill gifva den ena byråchefen dyrtidstillägg därför att den andre byråchefen vill åka i droska tvärs öfver gatan, så får jag säga, att detta väl dock är ett skäl, som icke kan väga så synnerligen tungt gent emot det absolut kända förhållandet, att allting blifvit dyrare.

Han upprepade också hvad som förut blifvit anfördt, nämligen att Riksdagen i många år — jag tror det är fem gånger — bifallit samma kungliga förslag som nu föreligger. Det är alldeles uppenbart, att då Riksdagen gjort detta så många gånger å rad, vederbörande tjänstemän hafva ansett sig kunna påräkna detta i fortsättningen. De ha inrättat sig därefter och ett afslag å den kungliga propositionen och ett bifall till reservanternas förslag skulle faktiskt medföra en lönereduktion för dessa ämbets- och tjänstemän.

Att majoriteten i denna kammare alltid satt sig emot Kungl. Maj:ts förslag, det är fullkomligt riktigt, och det skulle vara alldeles absurdt, om jag ville drifva den satsen, att majoriteten i denna kammare skulle böja sig för riksdagsmajoritetens vilja och underlåta att göra sin opposition emot riksdagsmajoriteten, därför att riksdagsmajoriteten hittills antagit det kungliga förslaget. Jag vill dock framhålla, att den omständigheten, att Riksdagen år efter år verkligen har bifallit det kungliga förslaget, nödvändigt måste hafva invaggat de tjänstemän, hvarom det här är fråga, i den säkra tron att de fortfarande skulle kunna påräkna detta dyrtidstillägg. Trots detta dyrtidstillägg — därom är jag alldeles öfvertygad — ha nog många af dem ganska svårt att reda sig, fastän de iakttaga all möjlig sparsamhet.

Den första ärade talaren anförde nu också en jämförelse mellan arbetare, torpare och småbönder å ena sidan och dessa tjänstemän å den andra. Han erkände icke sanningen af den sats jag här drifvit — och som jag tror är riktig — att man icke får jämföra inkomstbelopp med andra, när man talar om existensminimum; det gör han, som sagdt, icke, och det tror jag icke heller majoriteten i denna kammare gör. Jag vill emellertid icke upptaga tiden med att söka bevisa riktigheten af mitt på-

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.
(Forts.)*

stående d. v. s. att motbevisa hans påstående: därvidlag vet jag alltför väl att jag skulle misslyckas.

Hvad jämförelsen med arbetarna beträffar, så är det ju sant, att de ej få dyrtidstillägg, men i den mån allting blifvit dyrare, hafva äfven arbetslönerna stigit. Detta är ett faktum, som ingen kan bestrida.

Jag har nu upprepat, hvad jag förut yttrat vid behandlingen i Riksdagen af denna fråga, och jag vet, att effekten af hvad jag nu sagt är precis lika stor som den varit vid föregående tillfällen, och jag skall därför ej vidare upptaga kammarens tid.

Herr Olsson i Heden: Vi stå nu åter inför samma fråga, som vi gjort så många gånger förut, och det ser ut, som om man, oaktadt denna kammare år efter år uttalat sina önsknings på ett kraftigt sätt, ej skulle kunna komma till något resultat i alla fall. Jag tror, att det är en ganska farlig väg, som man här är inne på, om man år efter år beviljar dyrtidstillägg till så högt belopp som man hittills gjort. Detta har medfört, såsom äfven herr statsrådet upplyste, att vederbörande invagat sig i den tron, att de skola erhålla dylika lönetillägg i all framtid. På så sätt kommer man, när det sedan blir fråga om lönereglering, till en allmän löneförhöjning, och man kommer på detta sätt steg för steg till ett mål, dit åtminstone vi i denna kammare ej önska komma.

På det att, om jag så får säga, man skall kunna hoppas att få den starka opposition, som står emot oss i denna fråga, att gifva akt på det uttalande, som folkets representanter göra, skulle jag vilja våga att föreslå en litet kraftigare åtgärd än hvad reservanterna föreslagit; och jag skall för den skull be att få yrka, att kammaren afslår så väl Kungl. Maj:ts förslag som statsutskottets och reservanternas hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o) afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen, fann det under 2:o) angifna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Som herr Olsson i Heden emellertid begärde votering, blef nu, sedan till kontraposition antagits det under 3:o) upptagna yrkandet, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 83 bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställen och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 136 ja mot 34 nej; och hade kammaren alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 4.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att arbetstagares egna tillskott till under arbetsgifvares förvaltning stående sjuk-, begravnings- och pensionskassor måtte i händelse af arbetsgifvarens konkurs betryggas såsom arbets-tagarnes egendom.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningen af Trollhätte kanal- och vattenverk m. m.;

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående flyttning af lifrustkammarens samlingar m. m.;

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förbättrade anordningar för barnmorskeundervisningen i Stockholm;

n:o 88, i anledning af väckt motion om afsättande af en procent utaf beloppet af under år 1906 inflytande brännvinstillverkningsafgifter för anordnande af föreläsnings- och undervisningskurser i alkohologi m. m.

n:o 89, i anledning af Andra Kammarens återremiss å statsutskottets utlåtande n:o 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående brobyggnad öfver Lule älf vid Trångforsen;

n:o 90, i anledning af Riksdagens år 1904 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1903;

n:o 91, angående väckt motion om afskrifning af återstående köpeskillingen för hemman och lägenheter, som få till skatte lösas; och

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante.
(Forts.)*

n:o 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vissa undersökningar rörande fiske- och mindre hamnar; lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion angående införande af proportionellt valsätt vid kommunala val; samt

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 214, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om försäljning af s. k. välgörenhetsfrimärken till förmån för svenska nationalföreningen mot tuberkulos.

§ 7.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *K. F. G. Almqvist*, n:o 286, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin och maltdrycker;

herr *M. Matsson*, n:o 287, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin- och maltdrycker; och

herr *S. H. Kvarnzelius m. fl.*, n:o 288, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin och maltdrycker.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>S. A. K. Natt och Dag</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 17 april,				
» <i>O. Persson</i> i Killebäckstorp	» 12 »	»	»	» 14 »	
» <i>J. P. Persson</i> i Hult	» 12 »	»	»	» 15 »	
» <i>N. Nilsson</i> i Skärhus	» 10 »	»	»	» 17 »	
» <i>J. Bromée</i> i Billsta	» 12 »	»	»	» 15 »	
» <i>C. Wallis</i>	» 13 »	»	»	» 14 »	
» <i>G. Elowson</i>	» 13 »	»	»	» 14 »	
» <i>J. E. von Krusenstjerna</i>	» 13 »	»	»	» 14 »	
» <i>N. Boström</i>	» 8 »	»	»	» 15 »	
frih. <i>F. C. K. Barnekow</i>	» 12 »	»	»	» 14 »	
herr <i>G. O. Wallenberg</i>	» 13 »	»	»	» 14 »	
» <i>J. Eriksson</i> i Lindehult	» 13 »	»	»	» 14 »	
» <i>E. O. Magnusson</i> i Tumhult	» 12 »	»	»	» 14 »	
och herr <i>P. A. Larsson</i> i Säby	» 12 »	»	»	» 14 »	

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,58 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.